

การเพาะชำกล้าไม้

ผู้จัดทำ

สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๘ สาขาปราจีนบุรี

การเพาะชำกล้าไม้

ปัจจุบันได้มีการส่งเสริมให้มีการพื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้นเป็น 40 % ของพื้นที่ประเทศไทย
สิ่งที่รับประกันความสำเร็จในการปลูกป่าประการหนึ่งก็คือการปลูกป่าโดยใช้กล้าไม้ที่มีคุณภาพ
ซึ่งคุณภาพของกล้า ไม้ก็มีผลสืบเนื่องมาจากการใช้เมล็ดไม้พันธุ์ดีมีคุณภาพและการปฏิบัติใน
การเพาะชำกล้าไม้ตั้งแต่เมล็ดจนเป็นต้นกล้าและบำรุงรักษาก่อนนำไปปลูก

คัดเลือกแม่ไม้ที่ดีและจัดเก็บเมล็ดพันธุ์ไม้

1. การคัดเลือกแม่ไม้ที่ดี

1.1 มีลักษณะสมบูรณ์ปราศจากโรคและแมลง

1.2 เจริญเติบโตเต็มที่

1.3 ให้ผลผลิตตรงตามวัตถุประสงค์

- เพื่อใช้ไม้ฟืนใช้สอยในครัวเรือน ประดับ และให้ร่มเงาพิจารณาจากแม่ไม้ที่ กิ่ง ก้าน
เยอะให้ร่มเงา และดอกที่สวยงาม

- เพื่อปลูกเป็นสวนป่าใช้ในอุตสาหกรรมการก่อสร้างและแปรรูปไม้ เลือกเก็บจาก แม่ไม้
ที่มีลำต้นตรง เปลามีความยาวถึงกิ่งแรก

1.4 เจริญเติบโตอยู่ในกลุ่มไม้ชนิดเดียวกันที่มีลักษณะแข็งแรง

2. การจัดเก็บเมล็ดพันธุ์ไม้

ภายหลังจากการคัดเลือกและหมายแม่ไม้ที่ดีได้แล้ว อาจทำการเก็บเมล็ดไม้หลายวิธีดังนี้

2.1 เก็บเมล็ดที่ร่วงหล่นตามธรรมชาติ

- เหมาะสำหรับไม้ที่มีผลใหญ่ ฝักใหญ่ และเมล็ดใหญ่ เช่น สัก (Tactona) , ช้อ (Gmelina) และผลไม้บางชนิด

2. การจัดเก็บเมล็ดพันธุ์ไม้ (ต่อ)

2.2 การเก็บเมล็ดไม้จากเรือนยอดโดยตรง

- การเก็บเมล็ดไม้ควรเก็บในขณะที่เมล็ดผลหรือฝักแก่แล้วโดยเก็บจากเรือนยอด
- การปฏิบัติต่อเมล็ดหรือผลหลังการเก็บ (Seed handling)

การแยกเมล็ด (ต่อ)

2.1 การแยกเมล็ดออกจากผลแห้ง (Dry fruit extraction)

- แยกโดยการขยี้หรือทุบ ตัดหรือใช้เครื่องแยกเมล็ด

การแยกเมล็ด (ต่อ)

2.2 การแยกเมล็ดออกจากผลสด (Fruit depulping)

- แยกเยื่อหุ้มออกโดยการล้างน้ำและใช้มือขยี้หรือถูกับตะแกรง

การแยกเมล็ด(ต่อ)

2.3 ทำความสะอาดและแยกขนาดเมล็ด (Cleaning and Grading)

- หลังจากแยกเมล็ดออกจากผล และทำการตากเมล็ดแล้วการขจัดสิ่งเจือปนหรือเมล็ดลีบออกด้วยการเป่า ฝัดด้วยกระด้ง หรือใช้ตระแกรงร่อน

การปฏิบัติต่อเมล็ดไม้ก่อนเพาะหรือเร่งการงอก (Seed pretreatment)

1. เมล็ดที่มีเปลือกหุ้ม เมล็ดบาง น้ำซึมผ่านได้ง่าย เมล็ดเหล่านี้สามารถนำไปเพาะได้เลย หรือแช่น้ำประมาณ 16 ชั่วโมงหรือ 1 คืน
2. เปลือกเมล็ดแข็งแช่น้ำร้อน 1 ชั่วโมงถึง 1 คืน
3. ชนิดที่มีเปลือกเมล็ดแข็งหนา การงอกจะต่ำมากและใช้เวลานานต้องตัดหรือ ขลิบใช้กระดาษทรายขัดหรือ แช่ในกรด กำมะถัน
4. ชนิดที่สิ่งห่อหุ้มเมล็ดแข็งหนา ต้องผ่าหรือตัดเมล็ดให้แตกโดยไม่เป็นอันตราย หรือ แช่หมักให้ส่วนหุ้มภายนอกค่อยๆสลายตัว

การเพาะเมล็ดไม้ (Seed sowing)

1. นำเมล็ดขำลงถุงดินโดยตรง วิธีนี้ใช้กับเมล็ดขนาดใหญ่ เช่น มะค่าโมง
2. เพาะในกระบะเพาะหรือแปลงเพาะก่อนย้ายชำ โดยวิธีหว่านให้กระจายทั้งกระบะเพาะหรือแปลง ระยะห่างระหว่างเมล็ดขึ้นอยู่กับขนาด เมล็ดชนิดไม้ปัจจัยที่จำเป็นต่อการงอกของเมล็ดไม้ในระยะแรกมี ความชื้น(น้ำ) ออกซิเจน อุณหภูมิ และ แสงสว่างที่เหมาะสม

การเตรียมถุงดิน (Soil bag preparation or Potting)

- ต้องเตรียมถุงให้เหมาะกับขนาดของกล้าไม้ ขนาดที่ใช้เพาะชำทั่วไป 4 X 6 นิ้ว
- วิธีการกรอกดิน กรอกดินให้เต็มและกดมุมถุงให้แน่น
- การเก็บมุมกันถุงเข้าในเพื่อให้กันถุงแบน และการวางถุงสะดวก เพื่อการจัดวาง เรียงถุงให้เป็นระเบียบ โดยจัดเรียงให้เป็นแถว เพื่อสะดวกในการทำงาน การตรวจนับจำนวนกล้าไม้ และการรอดตาย

การย้ายชำ (Pricking)

ขนาดของกล้าอ่อนในการย้ายชำกล้าไม้ แต่ละชนิดจะแตกต่างกันไป แล้วแต่ชนิดไม้
หลักในการพิจารณาว่าต้นกล้าแข็งแรงสมบูรณ์ มีรากอ่อน(Radicle) ลำต้นอ่อน
(Hypocotyl) ยอดอ่อน(Plumule) ที่จะพัฒนาเป็นต้นกล้าที่สมบูรณ์ได้และไม่ควรย้ายชำหากต้น
กล้ามีรากที่ยาวเกินไปเพราะจะขุดงอทำให้เจริญเติบโตได้ไม่เต็มที่

การบำรุงรักษากลับไม้ (Tending)

การบำรุงรักษากลับไม้ คือการปฏิบัติต่อกลับไม้ หลังการย้ายขากลับไม้จากอวนจนกระทั่งกลับไม้มีอายุและขนาดตามที่ต้องการ พร้อมทั้งนำไป ปลูกลงในพื้นที่จริง มีวิธีการปฏิบัติดังนี้

1.การรดน้ำ (Watering)

-ในสัปดาห์แรกของการย้ายชำ ควรรดน้ำทั้งเช้า - เย็น ด้วยฝักบัวฝอยละเอียด เพราะกลับไม้มีขนาดเล็ก ไม่แข็งแรง และรากของกลับ ไม้ยังไม่หยั่งลึกลงในวัสดุชำ

- หลังจากสัปดาห์แรกควรรดน้ำวันละครั้ง ให้วัสดุชำชุ่มชื้นทั่วทั้งถุง หากดินในถุงชำแห้งเร็วเพิ่มการรดน้ำเป็นวันละ 2 ครั้ง เช้า-เย็น

การบำรุงรักษากล้าไม้ (Tending) (ต่อ)

2. การใส่ปุ๋ย (Fertilizer Application)

กล้าไม้ที่เจริญเติบโตในถุงชำ การให้ปุ๋ยกับกล้าไม้ก็ไม่จำเป็นต้องทำไต่เน็ก แต่ในกล้าไม้หลายชนิดที่ต้องใช้ระยะเวลาเจริญเติบโตให้ได้ ขนาดที่ต้องการนานหลายเดือน การให้ปุ๋ยแก่กล้าไม้นับว่ามีความสำคัญยิ่งในการกำจัดแมลงศัตรูพืช

การบำรุงรักษากล้าไม้ (Tending) (ต่อ)

3. การกำจัดวัชพืช (Weeding)

เมื่อกล้าไม้อายุเกิน 1 เดือน ควรทำการถอนวัชพืชทุกสัปดาห์ หรือเดือนละครั้ง ถ้าต้นกล้าไม้สมบูรณ์มีโรคและแมลงรบกวน ก็ควรทำ การถอนและเผาทำลายทิ้ง บางครั้งอาจต้องใช้สารเคมีกำจัดหรือควบคุมวัชพืช

การบำรุงรักษากลิ้งไม้ (Tending) (ต่อ)

4. การป้องกันและกำจัดวัชพืช (Pest and disease control)

เช่น แมลงกัดกินใบ เชื้อราทำลาย โดยหมั่นตรวจสอบอยู่เสมอ ถ้าตรวจสอบพบควร
รีบกำจัดด้วยการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดแมลงศัตรู พืช

การคัดกล้าและการจัดเรียงลำดับความสูง (Culling and Grading)

กล้าไม้ภายหลังจากการย้ายชำจะมีการเจริญเติบโตที่แตกต่างกัน เนื่องจากลักษณะทางกรรมพันธุ์ ของเมล็ด และปัจจัยสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ทำให้กล้าไม้มีทั้งสมบูรณ์ มีขนาดโตและต้นแคระแกรน หากปล่อยไว้ไม่ทำการใด ๆ กล้าไม้ต้นเล็กแคระแกรนจะ ถูกเบียดบังไม่เจริญเติบโต หรืออาจตายไปในที่สุด ดังนั้นขณะที่ทำการเลื้อนและตัดรากกล้าไม้ภายในแปลงชำเดียวกันก็จะทำการคัดกล้าและจัดเรียงลำดับความสูงของกล้าควบคู่กันไปด้วย โดยเรียงลำดับเป็นแถว ๆ ต้นกล้าที่มีความสูงที่สุดจัดไว้บริเวณหัวแปลงเรียง ไปต่ำสุดที่ท้ายแปลง เพื่อให้ต้นกล้าได้รับแสงสว่างและน้ำอย่างทั่วถึงกล้าไม้ที่มีลักษณะไม่ดี มีโรคและแมลงทำลาย ไม่สามารถจะบำรุงให้ เป็นกล้าที่สมบูรณ์ได้ ควรคัดและทำลายทิ้งกล้าไม้ที่คาดว่าจะสามารถบำรุงให้สมบูรณ์ได้อาจคัดแยกไปเรียงเป็นแปลงอีกต่างหากเพื่อสะดวกต่อการให้ปุ๋ยเป็นกรณีพิเศษ

